

הגני מסכים לחלק השני מפסק-דינו של חברי, כי במשפט שלפנינו לא היה סיוע לעדותה של ציונה וכי גם מטעם זה יש לבטל את הרשעתו של המערער.

לפיכך הוחלט לקבל את הערעור ולבטל את ההרשעה ואת גזר הדין של בית המשפט המחוזי.

א

ניתן בפומבי היום, כ"א באייר, תשי"א (27.5.51).

במעמד עוה"ד אורן, ב"כ המערער,

ובמעמד מר קורט, סגן פרקליט מחוז ירושלים, בשם המשיב.

ב

ג

ד

ערעור פלילי מס' 4/51

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

לפני השופטים זילברג, זוסמן, לוין

בערעור של: —

המערער

גרד ליאופולד פיפרלינג

נגד

המשיב

היועץ המשפטי לממשלת ישראל

פסקי-דין, כרך ה' תשי"א/תשי"ב-1951 הנשפט זוסמן

פקודת החוק הפלילי, 1936, סעיף 117(1); 311 — פקודה המתקנת את חוק העדות, 1936 — תקנות הפרוצידורה בבתי משפט שלום, 1940, תקנות 143, 141 —

אז ניתן תוקף לפקודה המתקנת את חוק העדות, 1936. רשאי ביהמ"ש להרשיע נאשם במשפט פלילי על סמך עדותו של עד יחיד — אולם זמן קצר לאחר זה, החליט ביהמ"ש העליון המנדטורי בע"פ 160/37, כי יש לנהוג בארצנו במסגרת פקודת העדות (פרק נ"ד) לפי המשפט המקובל האנגלי והלכות הנהוג האנגליות הנוגעות לעדות — בעדות שקר דורש המשפט המקובל הוכחה מסייעת, אלא אם כן מבוססת הראשמה על דברי שני עדים — ביהמ"ש לערעורים לא יתערב במסקנת השופט, מאחר שהוא נטול אותן האפשרויות לחשיפת האמת בהן נעזר השופט הדין בענין — אך אם העדות היא כזאת ששום ביהמ"ש לא יכול היה ליתן בה אמון, לא יוכל ביהמ"ש לערעורים לקבל את מסקנתו המיטעית של השופט ולמטה כדבר שאין לערער עליו — ההוכחה המסייעת הדרושה להרשעת אדם בעדות שקר, מן ההכרח שתהיה היכחה המחזקת את דבר השקר שבדברי הנאשם, ולא הוכחה המיטיבה משקל סתם למהימנות העד —

ג

פרוטוקול אשר ערך השיפוט לא זו בלבד שהוא ראוי להתקבל כראיה לאמירת דברי העדות שנרשמו בו, אלא יש לראותו „כהוכחה הטובה ביותר" בענין הנידון — טובת הציבור ומידת הזהירות כאחת דורשות, כדוגמת המשפט המקובל והחרות באנגליה כיום, שלא להסתפק בהוכחת עדות שקר, בעדותו של עד אחד בלבד כנגד עדותו של הנאשם, אלא להוסיף עליה עדות מסייעת — אולם עדות מסייעת זו די בה אם היא תהיה „משהו נוסף" שיבוא למתן אמון יתר בדברי העד שהעיד נגד הנאשם, בחינת הוספת משקל-מה על המאזניים, כדי שלא ידרו קמעה ויכריעו את הכף לחובת הנאשם —

ה

הרעיון המשפטי ההגיוני, אשר מתוכו נדרשת ראיה מסייעת לגבי האשמה בעדות שקר, מחייב הוא גופו את הורישו, כי אותה ראיה מסייעת תהיה נובעת ממקור אוטונומי בלתי תלוי — במסיבות הענין דנק, אין ביהמ"ש לערעורים רשאי להתערב במהימנותו של העד — ראיה מסייעת כזו, שהיה בה צורך במשפט שלפנינו, לא הובאה על ידי התביעה הכללית, ייש להיענות למערער.

פסקי-דין אנגליים שהוזכרו:

- ז [1] *Yull v. Yull*; (1945), 1 All E.R. 183.
 [2] *Walt v. Thomas*; (1947), A.C. 484.
 [3] *R. v. Threlfall*; (1914), 10 Cr. App. R. 112, 117.
 [4] *R. v. Rogers*; (1914), 10 Cr. App. R. 276.

פסקי-דין, כרך ה', תשי"א/תשי"ב-1951, השופט זוסמן

פסקי-דין א"י שהוזכרו:

- [5] *Cr. App. 160/37 — Ali Ahmed Jarad and ors. v. The Attorney General*; (1938), *P.L.R. Vol. 5, p. 111*; (1938), *S.C.J. Vol. 1, p. 103*; (1938), *Ct. L.R. Vol. 3, p. 97*.
- [6] *C.A. 93/42 — Isaak S. David v. Rivkah David (nec Binya)*; (1942), *P.L.R. Vol. 9, p. 554*; (1942), *S.C.J. Vol. 2, p. 908*; (1942), *Ct. L.R. Vol. 12, p. 240*.

פסקי-דין ישראליים שהוזכרו:

(7) ע"פ 135/50 — היועץ המשפטי נגד פרידמן: "פסקי-דין", כרך ה', תשי"א/תשי"ב-1951, ע' 567.

ערעור על פסקי-דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב (השופט י. גביזון). שניתן ביום 27.12.50. בתיק פלילי מס' 199/50. לפיו הורשע המערער בעבירת מסירת עדות שקר ביודעין, בניגוד לסעיף 117(1) לפקודת החוק הפלילי, 1936. ונידון לארבעה חדשי מאסר ולקנס של 100 ל"י. הערעור נתקבל.

טענו:

למערער: מ. קריצמן
למשיב: י. קוקיה

יום שמיעת הערעור — 24.7.51; יום מתן פסקי-דין — 26.7.51.

פסק-דין

השופט זוסמן: המערער הורשע בבית המשפט המחוזי תל-אביב, במתן עדות שקר בניגוד לסעיף 117(1) לפקודת החוק הפלילי, 1936. בזה שבתאריך 27.6.49 בבית משפט השלום, תל-אביב. במשפט פלילי שהתנהל נגד אדם בשם עמנואל מדר אמר את הדברים האלה:

"למעשה לא מכרתי לו (הכוונה למדר), נתתי לו Bill of Sale של התאים למציאות."

וכן:

„לא נכון שמכרתי את האופנוע לנאשם מדר, הנאשם הביא לי אותו.“

- א 2. מתברר שמדר נעצר על ידי המשטרה וברשותו נמצא אופנוע מתוצרת „אריאל“ והוא הואשם בהחזקת רכוש שיש רגלים לחשוד שהוא גנוב. בניגוד לסעיף 311 לפקודת החוק הפלילי, 1936, מדר טען להגנתו שקנה את האופנוע מן המערער ושילם לו תמורתו את המחיר המלא בסך 120 לירות. המערער נקרא להעיד במשפט נגד מדר ואין חולקים על כך שאמר את הדברים המפורטים לעיל.
- ב גירסת המערער בעדותו בפני שופט השלום היתה, שמדר הביא לו את האופנוע ל„סידור המכס“, המערער הסביר בעדותו, שהוא עוסק בהעברת מכוניות שנקנו מהצבא על שם בעליהן. מדר פנה אליו לשם סידור רישום האופנוע על שמו, והמערער קיבל על עצמו נגד תשלום, לטפל בענין. לפיכך שילם המערער את דמי המכס, לפי הקבלה 2/ת שהוצאה על שם המערער, ועל מנת לאפשר את רישום האופנוע על שם מדר — מאחר שקבלת המכס מזכירה את שם המערער — נתן המערער למדר את שטר המכר (Bill of sale), בו הוא מאשר את דבר העברת הבעלות לידי מדר (מוצג 1/ת).
- ג שופט השלום המלומד לא האמין למערער וזיכה את מדר מהאשמה המיוחסת אליו, וכחוצאה מכך, הואשם המערער במתן עדות שקר.
- ד 3. בפני בית המשפט המחוזי טען מר קריצמן, פרקליט המערער, כי עדותו של מדר — אשר חזר כעד התביעה הכללית על הדברים שאמר לשופט השלום — לא היתה מספקת כדי לשמש יסוד להרשעת המערער, מאחר שאינה מסתייעת בכל ראיה אחרת. טענה זו דחה השופט המלומד באמרו כי, לדעתו,
- ה „כל עוד לא הובאה אסמכתא מפורשת, הדורשת עדות מסייעת בענין רות של שבועת שקר, אפשר לתת במשפט פלילי זה, כמו בכל משפטים פליליים אחרים, פסק-דין לפי עדות עד יחיד.“
- ו אולם אם יימצא כי הוא טועה בדעתו זו, הוסיף השופט המלומד ואמר, כי אז רואה הוא כהוכחה מסייעת את שני המסמכים 1/ת ו-2/ת, המאשרים את עדותו של מדר, 1/ת — שטר המכר — מציין בית המשפט, נושא תאריך 15.10.48, בעוד שתעודת המכס (2/ת) נושאת תאריך 28.10.48, ובהאריכים אלה מצא השופט המלומד חיווק לגירסת העד מדר, אשר, אמר, כי בראשונה קיבל מהמערער את שטר המכר ורק לאחר מכן נודע לו ממשדד הרישוי כי דרושה גם תעודת מכס. המערער, לעומת זאת, העיד בפני השופט המלומד, כי מסר למשיב את שני המסמכים ביחד.

4. בפנינו חזר מר קריצמן על הטענה שעדותו של מדר, ללא סיוע, לא היתה מספקת כדי הרשעתו של המערער, ועוד טען, שעדותו של מדר היתה עדות אשר בית המשפט לא יכול היה לתת בה אמון כלשהו.

מאז מתן תוקף לפקודה המתקנת את חוק העדות, מס' 68 לשנת 1936, רשאי בית המשפט להרשיע נאשם במשפט פלילי על סמך עדותו של עד יחיד, אולם כבר זמן קצר לאחר שפקודה זו נכנסה לתקפה, החליט בית המשפט העליון המנדטורי (5), ב"ערעור פלילי מס' 160/37 (5) (ל"ד 111), כי יש לנהוג בארץ הזאת במסגרת פקודת העדות (פרק נ"ד), לפי המשפט המקובל האנגלי וההלכות הנהוג האנגליות הנוגעות לעדות.

עדות שקר היא אחד המקרים בהם דרש המשפט המקובל — עוד לפני ה- Perjury Act משנת 1911 — הוכחה מסייעת, אלא אם כן מבוססת התאשמה על דברי שני עדים. מקורו של עקרון זה הוא «הערכה כמותית» של מספר השבועות (ראה Wigmore, Evidence, כרך 4, סימן 2040) וכוונתו היא למנוע כי שבועת עד אחד תכריע את הכף לרעת הנאשם כנגד דברי הנאשם, שנאמרו אף הם בשבועה, במשפט הקודם שממנו נובעת ההאשמה. אך מאחר שלפי חוק העדות (פרק נ"ד) כל נאשם במשפט פלילי כשר להעיד בשבועה להגנתו, עלול אותו המצב להיווצר בכל משפט פלילי, ובדונו בעבירה יותר חמורה אפילו משבועת שקר חייב בית המשפט לפעמים לקבוע עובדות על סמך עדותו של עד יחיד מטעם הקטיגוריה, כשהיא מוכחשת על ידי עדות הנאשם.

5. בשנת 1872 נעשה הנאשם לראשונה כשר להעיד להגנתו במשפטים פליליים מסויימים, אולם בשנת 1898 ניתנה לו הרשות להעיד לטובתו בכל משפט פלילי שהוא, והחל מאותו פרק זמן ויתה שורת ההגיון מחייבת אחד משני דברים אלה: או שהכלל, כי לא יורשע אדם כשעדותו עומדת מול עדותו של עד יחיד, יחול על כל העבירות, או שעדותו של עד יחיד תספיק להרשעת הנאשם בשבועת שקר, כשם שהיא מספיקה כדי להרשיעו ברצח או בעבירה אחרת.

מדוע לא הוציא המחוקק אחת משתי מסקנות אלו, אלא נתן עוד להלכת המשפט המקובל גושפנקה סטטוטורית והכניס אותה לתוך ספר החוקים, ב- Perjury Act 1911? בספרו על דיני ראיות, הוצאה שתיים עשרה, סימן 607, משיב המחבר המלומד Best תשובה על שאלה זו, ומסביר, כי המחוקק שאף להעניק חסינות מיוחדת לאדם הנקרא להעיד במשפט ולהבטיח לו, שלא על גקלה ייתבע לדין לאחר שמילא חובתו הציבורית ונתן עדותו כפי שנדרש. נניח ש"א" העיד במשפט אזרחי נגד "ב", והשופט נתן אמון בדבריו. מגיש "ב" משפט פלילי נגד "א" ומאשים אותו בעדות שקר. במשפט הפלילי יכול השופט להרשיע את "א" על סמך עדותו של "ב", אם עדותו של "ב" נראית לו מדברית "א"; תוצאה כזו שאף המחוקק למנוע, ולכן דרושה כאן הוכחה מסייעת.

כוונתו זו של המחוקק, שומה על בית המשפט להביאה בחשבון גם בבואו לשקול את מהימנות העדים במשפט של עדות שקר. בבחינת את דברי העד מדר

לאור עקרון זה, נראה לי שאין מנוס מהמסקנה, שהשופט המלומד לא יכול היה לבסס עליהם את הממצאים שהוא קבע, וכמה קטעים מדברי העדות יזכירו:

א (א) על שטר המכר, המוצג ת/1, אומר העד מדר בעמוד 2 של הפרוטוקול המודפס, המערער רק חתם, ואילו את הנוסח כתב הוא, העד, או חברו. בעמוד 3 של הפרוטוקול, כשהשופט המלומד חוזר על אותה השאלה, משיב מדר, למרבה הפליאה, לאמר:

ב "לפי כתבי היום, הכתב ת/1 אינו נראה כתביד שלי אך הוא דומה לכתבי כשהיהו צעיר."

ג לא נעלם ממני, ששאלה זו — היינו כתב היד בו נכתב המוצג ת/1 — לא היתה לה חשיבות לגבי ההאשמה, נושא המשפט, אך בדברים צדדיים נבחנת לפעמים מהימנותו של עד, ולא מצאתי בפסק דינו של השופט המלומד כל דברי הסבר לכך, שהשופט נתן אמון בעד זה, כאשר הוא, מיד אחרי אישור כתיבת המסמך בעצם ידו או בידי חברו, לא ידע עוד לאמר אם אמנם הכתב כתבידו הוא אם לאו, והסתפק בהצביעו על דמיון לכתבידו בימי נעוריו.

ד (ב) בעמוד 2 של הפרוטוקול המודפס מעיד מדר:

ה "שמעתיו (היינו את המערער) כשנתן עדות בקשר לאותו אופנוע. נדמה לי כי כשנתן הנאשם עדות הוציאו אותי מאולם בית המשפט."

ו אם הוצא מאולם בית המשפט, כיצד שמע את דברי העדות?

ז (ג) באותו עמוד:

ח "אני בהתחלה קיבלתי שטר מכירה ואחר כן הייתי במשרד הרישוי."
"אחרי שקניתי ושילמתי אמרו לי במשרד הרישוי שנחוק שטר מכירה."

ט לעומת זה, בעמוד 1:

י "ת/1 נעשה בו ביום שקניתי את האופנוע בשעת התשלום ולקחת האופנוע."

(ד) עוד בעמוד 2:

"ידעתי כי הפרוצדורה היא כשקונים מכונה צריך לקבל תעודה, כדי שלא יאמרו שגנבתי אותה." (?)

א

(ה) בעמוד 1:

"שילמתי אם איני טועה, 120 לירות."

בעמוד 2:

"שילמתי לנאשם 120 לירות. קיבלתי בחזרה 30 לירות והעו"ד שלי יעצני לוותר על העודף. לא תבעתי ואיני תובע את העודף. כי אני חושש שהדבר יעלה לי במשפטים והוצאות."

ב

(ו) בעמוד 1:

"קיבלתי מהנאשם גם את המסמך הזה, ת/2. והוא תעודת מכס."

וכשבע שורות אחרי כן:

"כן קיבלתי באותו זמן התעודה השניה (היא ת/2)." אחרי כן תיקן ואמר: "דומני כי ת/2 לא קיבלתי, אלא נמסר על ידו ישר למשרד הרישוי."

ג

ד

6. סעיף 12 לחוק העדות (פרק נ"ד). מוסר את דבר קביעת מהימנותו של עד להכרעתו של השופט. הרואה את העד ושומע את דבריו מעל דוכן העדים; וכלל גדול הוא. שבית המשפט לערעורים לא יתערב במסקנת השופט. מאחר שהוא נטול אותן האפשרויות לחשיפת האמת בהן נעזר השופט הדין בענין. אך במה דברים אמורים: כשהדברי העד עלולים לשמש יסוד למסקנה לכאן או לכאן. אך אם העדות ששמע בית-המשפט היא עדות ששום בית משפט לא יכול היה ליתן בה אמון, ואי-מהימנותו של העד בולטת לעין, במקרה זה אין בית-המשפט לערעורים רשאי לעצום את עיניו ולקבל את מסקנתו המוטעית של השופט כדבר שאין לערער עליו.

ה

ו

(1) Yuill v. Yuill (1945) 1 A.E.R. 183.

(2) Walt v. Thomas (1947) A.C. 484.

(6) ט"ו ר"א 93/42.

ז

במקרה דגן לא נשאר כל ספק בלבי, כי דברי העד מדר לא יכלו להתקבל על ידי שום בית משפט כיסוד לקביעת עובדה, ומשום כך סבור אני, כי יש להיעתר למערער ולבטל את ההרשעה.

7. במסיכות אלו, לא היה צורך לדון בטענת ב"כ המערער בדבר חוסר הוכחה מסייעת, אולם כיון שחברי המלומדים סבורים, שאין אנו רשאים להתערב בממצאים העובדתיים של השופט המלומד, ברצוני להקדיש לטענה זו מלים אחדות.
- ההוכחה המסייעת, הדרושה כדי הרשעת אדם בעדות שקר, מן ההכרח שתהיה הוכחה המחזקת את דבר השקר שבדברי הנאשם ולא הוכחה המוסיפה משקל סתם למהימנות העד (ראה דברי השופט Avory בענין R. v. Threlfall 10 Cr. A.R. 112 (3)). אין המסמך ת/2 יכול לשמש הוכחה מסייעת, כיון שהמערער, לכל הדעות, הוא אשר שילם את דמי המכס, ואשר למוצג ת/1, הרי מתן המסמך לא היה כלל שנוי במחלוקת; השאלה היתה לאיזו מטרה ניתן המסמך: לשם ביצוע המכר, כפי שהעיד מדר, או כדי לאפשר את הרישום, מאחר שדמי המכס שולמו ע"י המערער, כפי שהלה טען, כדי להכריע את הכף בשאלה זו, לא נועד למסמך ת/1 ערך כלשהו, כיון שהוצאת התעודה היתה דרושה, תהא הגירסת הנכונה של המעשה אשר תהא (ראה: R. v. Rogers 10 Cr. A.R. 276, (4)).
- א. אינני יכול לייחס חשיבות לעובדה שבחלקה השני של עדותו אשר שימש אף הוא נושא להאשמה, לא הזכיר המערער את שטר המכר, אלא אמר רק כי "לא נכון שמכרתי את האופנוע לנאשם מדר, הנאשם הביא לי אותו". דברים אלה נאמרו בתקירת שתי וערב של המערער, אחרי שאמר בעדותו הראשית, כי נתן שטר מכר שתכנו לא היה מהאים למציאות, והחוקר חזר על אותו הענין בתקירה הנגדית, אין אנו יכולים, לשם קביעת הסיוע הדרוש, לתלוש את דברי הנאשם מהדבק הדברים; עלינו להשוות את שתי הגירסאות בשלמותן, ומתוך השוואה זו עלינו להסיק את המסקנה, אם ההוכחה הנוספת עלולה לגרום לקבלת גירסתה של התביעה הכללית אם לא.
- ואשר להשוואת התאריכים של שני המסמכים, שעליה סמך השופט המלומד, אינני בטוח אם נתן דעתו לעובדה, כי במקום אחר בעדותו, בעמוד 1 של הפרוי-טוקול המודפס, קובע מדר כי כל העסקא נעשתה "בערך בחודש השמיני או התשיעי". לעומת זאת נושאות שתי התעודות תאריכי חודש אוקטובר, ויצא, איפוא, שגם בדבר קביעת התאריכים קשה לסמוך על דברי העד הזה.
- אכן, תמוה בעיני שהשופט המלומד לא ייחס חשיבות לעובדה אחרת, שהיתה עשויה, לדעתי, לשמש סיוע לגירסת התביעה הכללית, והיא, שהמערער, אשר טען שקיבל ממדר רק סך 8,500 לירות בעבור טיפולו (וסכום זה כולל את המכס שהמערער שילם), החזיר למדר סך 30 לירות, תשלום זה אינו מפליא פחות מהעובדה שמדר הסתפק בהחזרת 30 לירות, בעוד שטען כי שילם 120 לירות, אך אינני מוצא כל הסבר לתשלום זה אם היה אמנם המערער חף מפשע, ולפיכך לא הייתי מהסס לאשר את ההרשעה, לו היתה בפני בית המשפט עדות מהימנת כדי לקבוע כי דברי העדות של המערער הם דברי שקר.
- על סיבה האמיתי של העסקא בין המערער ובין מדר, רומז אולי חששו של הלה מפני אשמת גניבה שהביעו מעל דוכן העדים; ותשלום המערער בסך 30

הטאפט לוין

99 סקרידן, כרך ה', תשי"א/תשי"ב-1951

לירות מגלה, שגם המערער לא נרתע מהפסד כספי ובלבד שמידת השתתפותו בעסקא זו לא תחברר. אך על דברים אלה בלבד אין לבסס את ההאשמה במתן עדות שקר.

לדעתי יש להיענות למערער ולבטל את ההרשעה.

הטאפט לוין: המערער הורשע על ידי בית המשפט המחוזי בתל-אביב בעבי-רה לפי סעיף 117(1) לפקודת החוק הפלילי, 1936, בזה שבמשפט פלילי שנתקיים בבית משפט השלום בתל-אביב נגד אחד עמנואל מדר, הוא נתן עדות שקר ביוד-עין, לגבי שאלה שהיתה נודעת לה חשיבות באותו משפט. עמנואל מדר הנ"ל עמד לדין במשפט הנ"ל, בעוון החזקת אופנוע מהפירמה „אריאל“, שהיה חשוד כרכוש גנוב. הגנתו היתה כי הוא רכש את האופנוע מאת המערער. אולם המערער העיד נגדו במשפט, ובין שאר דבריו אמר: „למעשה לא מכרתי לו, נתתי לו Bill of Sale שלא התאים למציאות“. כן אמר: „לא נכון שמכרתי את האופנוע לנאשם מדר, הנאשם הביא לי אותו“. שופט השלום המלומד קבע, שהמערער שיקר, וזיכה את מדר מהאשמה שיוחסה לו. לאחר מכן הועמד המערער לדין על מתן עדות שקר, וכאמור הרשיעו בית-המשפט המחוזי בדין. מאכן הערער שלפנינו.

2. בטענותיו לפנינו הוניה מר קריצמן, ב"כ המערער, את הטענה שבנימוקי הערער שבכתב, כי אמירת דברי הכוזב בפני שופט השלום לא הוכחה כחוק. אכן, כבר נקבע ברורות במשפט, (7), פרידמן (ט"ו פ" 135/50 99 סקרידן, כרך ה', עמ' 567), כי לא זו בלבד שהפרוטוקול אשר ערך השופט „ראוי להתקבל כראיה לאמירת דברי העדות שנרשמו בו, אלא יש לראותו, כהוכחה הטובה ביותר“ בנדון זה. במשפט זה הוגש התיק הפלילי 4873/49, שכלל את כל פרטי הדיון הפלילי בבית משפט השלום במשפטו של מדר, וכן הצתק מאושר של הפרוטוקול של השופט על עדותו של המערער, ואין ספק, כי בזה הוכחה כראוי אמירת דברי העדות, שיוחסו למערער בכתב-ההאשמה.

3. מר קריצמן חזר בפנינו על הטענה שהשמיע בסיכומיו בפני בית המשפט של מטה, כי לא הוכח שעדותו של המערער בפני שופט השלום ניתנה בשבועה. אני תמים דעים עם השופט המלומד של מטה, כי אין ממש בטענה זו. ברצוני רק להוסיף על נימוקיו, כי חובתו של שופט השלום (לפי תקנה 143 מתקנות הפרוי-צדורה בבתי משפט שלום, 1940) לרשום את דברי העדות אינה מצטמצמת ברישום הדברים היוצאים מפיו של העד מהרגע שהתחיל לספר את סיפורו או לענות לשאלות הפרקליט. עליו כמובן לרשום גם את שם העד, ומאחר שעליו לרשום „עדות“, ועדות בבית משפט השלום ניתנת רק בשבועה או בהוצאת צדק — מלבד אם העד צעיר מדי להבין מהותה של השבועה (תקנה* 141 מהתקנות הנ"ל) —

עליו לציין באיזו דרך ניתנת העדות. כל הדברים הנ"ל מהווים חלק מ"המסמך הרשמי" הנערך על ידי השופט תוך מילוי תפקידו, וגם אותם יש להוכיח בראש וראשונה על ידי הצגת הפרוטוקול בו הם מתוארים.

- א 4. טענתו העיקרית של מר קריצמן היא כפולה, והיינו, כי להוכחת העבירה של מתן עדות שקר דרושה נוסף על עדותו של עד אחד גם עדות מסייעת, וכי במקרה דנן לא היתה עדות כזאת. מר קוקיה המשנה לפרקליט המדינה, שייצג את המשיב בפנינו, הסכים לחלקה הראשון של הטענה, אך דחה את חלקה השני, ותמך בקביעתו של השופט המלומד של מטה, כי היה היתה בפניו עדות מסייעת שהצדיקה את הרשעת המערער בדינו.

- ב במשפט האנגלי מצויה כיום ההוראה בדבר האיסור להרשיע אדם על מתן עדות שקר על פי עדותו של עד אחד בלבד ב" Perjury Act 1911 (סעיף 13), אולם גם לפי החוק המקובל, שהיה בתקפו קודם לכן, לא היתה עדותו של עד אחד מספקת, והיה צורך נוסף על כך גם בעדות מסייעת (ראה 9 היילשם עמ' 346 סימן 561 והערה י). וכן ארצ'בולד הוצאה 32 — עמ' 476 ו-1255). ברם, עדות מסייעת זו לא היתה חייבת להיות חזקה ביותר, היה דרוש רק "משהו נוסף", שיביא למתן אמון יתר בדברי העד שהעיד נגד הנאשם, ולהעדפתם על עדותו של הנאשם, כחינת היספת משקל-מה על המאזניים, כדי שאלה ירדו קמעה ויכריעו את הכף לחובת הנאשם (ראה דברי הלורד רדינג במשפט R. v. Threlfall 10 (3)).
- ג (Cr. App. p. 112). אף אני סבור, כי טובת הציבור ומידת הוזהרות דורשות, שלא להסתפק בהוכחת עבירה זו בעדותו של עד אחד בלבד כנגד עדותו של הנאשם; וכשם שנתמבלה כאן ההלכה האנגלית בדבר הצורך בעדות מסייעת במשפטים על עבירות מיניות, וכחיווק לעדותם של שותפים לעבירה יש, לדעתי, כן לקבל גם את ההלכה האנגלית הנוגעת להוכחת העבירה של מתן עדות שקר.

- ה 5. נשאר, איפוא, לבחון אם אמנם מצויה עדות מסייעת במשפט שלפנינו. העד העיקרי היה עמנואל מדר, הוא העיד, כי קנה את האופנוע מהמערער בסכום של 120 ל"י ועם תשלום התמורה קיבל ממנו שטר מכר (1/ת) בזה הלשון:

- ו "מכתב מכירה
אני מאשר בזה שמכרתי את האופנוע אריאל מס' מנוע 1538
ס. ק. מס' מסגרת 2563 ב"י. פי. למר עמנואל מדר. קיבלתי את כל
הסכום ואין לי כל הביעה לאופנוע הנ"ל ואני לא מתנגד שיעביר את
האופנוע על שמו.
15.10.48
ז גרד פיפרלינג

לדבריו טיפל המערער גם בתשלום המכס עבור האופנוע, והעד קיבל ממני אחר כך תעודה על חשלום המכס (2/ת). בתעודה הנ"ל מתאריך 28.10.48 נאמר, כי

9טקדין, כרך ה', תשי"א/תשי"ב 1951

הגופט לוי

המכס על האופנוע הנ"ל, שנקנה על ידי המערער "ממחסי פסולת" שולם בתאריך הנ"ל. לעומת העדות הנ"ל חזר המערער בעדותו הוא על העדות שנתן בפני שופט השלום במשפטו של מדר, והיינו כי האופנוע הובא אליו לבית המלאכה שלו לתיקון אופנועים, על ידי העד מדר, ולפי בקשתו הוא טיפל למענו בתשלום המכס, וקיבל ממנו סכום של 8.500 ל"י, שממנו הוא שילם 4 ל"י דמי מכס. השופט המלומד של מטה האמין למדר ודחה את עדותו של המערער. כן מצא השופט עדות מסייעת במסמכים ת/1 ות/2 והוא התרשם ביחוד מהעובדה, כי תאריך שטר המכר (1/ת) הוא 15.10.48 ואילו תאריך תעודת המכס (2/ת) הוא 28.10.48. עובדה זו התאימה לדברי מדר, שהעיד כי תחילה קיבל את שטר המכר ורק מאוחר יותר קיבל את תעודת המכס, וסתרה את עדות המערער, שטען כי מסר למדר את שני המסמכים במעמד אחד.

6. מר קריצמן תוקף את מסקנתו של השופט דלמטה וטוען, כי העדות המסייעת חייבת לבוא ממקור שונה לחלוטין מאשר העדות העיקרית, ומאחר ששטר המכר נכתב על ידי מדר (אם כי נחתם על ידי המערער) אין לראותו כנובע ממקור אחר, נוסף על כך הוא טוען, שסיפורו של המערער, כי שטר המכר כתב, מתאים לעדותו שלא מכר מעולם את האופנוע למדר, ועל כן שטר המכר עצמו, שהוא נשוא העדות של המערער בפני בית משפט השלום, אינו יכול לשמש כעדות מסייעת.

נראה לי, כי יש לדחות ללא היסוס את חלקה הראשון של הטענה, באשר הוכח כי שטר המכר הוכתב על ידי המערער וגם נחתם על ידו. שטר זה הוא, איפוא, יציר כפיו של המערער ולא של העד מדר, והנאמר בו סותר את דברי עדותו של המערער כשבעה עדים. כן צודק מר קוקיה באמרו, ששטר המכר לא רק מאשר את דבר מכירת האופנוע למדר, כי אם גם מציין את קבלת התמורה על ידי המערער, וזה מסייע לדברי עדותו של מדר, כי נתן תמורה בעד האופנוע.

7. באשר לחלקה השני של הטענה, אמנם ניכרים בה דברי אמת, אך רק לחצאין. כוונתי כי עדות השקר המיוחסת למערער מורכבת משני חלקים. חלקה האחד נוגע לאי-מכירת האופנוע למדר, והיא מצויה במלים: "למעשה לא מכרתי לו" ו-"לא נכון שמכרתי את האופנוע לנאשם מדר; הנאשם הביא לי אותו", וחלקה השני נוגע למתן שטר המכר הכוב, והיא מצויה במלים: "נתתי לו Bill of Sale שלא התאים למציאות". למעשה ההאשמה היא, כי נאמרו על ידי המערער שני שקרים; ולדעתי העדות הנוגעת לשאלה, שהיתה נודעת לה חשיבות במשפט הפלילי נגד מדר, היא דוקא העדות בדבר קבלת האופנוע ממדר ואי-מכירתו לו, ויתר דברי העדות הנוגעים לשטר המכר אינם אלא טפלים לחלק הראשון של העדות, ונאמרו רק כדי לסתור את התוכחה שבידי מדר על אפיה האמיתי של העסקא שבין הצדדים. לגבי החלק השני של העדות, או השקר השני, המיוחס למערער, צודקים דברי מר קריצמן; ואכן שטר המכר עצמו, שהוא נשוא העדות

הנ"ל, אינו יכול לשמש כעדות מסייעת, שכן מציאות המסמך מתיישבת גם עם עדותו של המערער, שהמסמך הוא כוזב. מאידך אין הדבר כן לגבי החלק הראשון של העדות, או השקר הראשון, המיוחס למערער. לגבי דברי עדות אלה היתה בפני בית המשפט של מטה עדותו של מדר (שנתקבלה על ידי השופט המלומד). כי דברי שקר הם, וכי המערער מכר לו את האופנוע וקיבל את תמורתו, ושטר המכר (ת/1), שהוצא ונחתם על ידי המערער, מהווה עדות מסייעת — ממקור אחר — כי דבריו בנקודה זו בשקר יסודם. עדותו של המערער, כי המסמך כוזב, לא נתקבלה על ידי השופט המלומד ואין בכוחה למעט את ערכה כעדות מסייעת לעדותו של העד מדר ביהם לאפיה האמיתי של העסקא. אכן, לו יכול היה נאשם לבטל בהבל פיו את ערכו של מסמך הנושא, החימתו, כראיה מסייעת, על ידי טענה גרידא כי המסמך כוזב, היה בכוחו על ידי הוספת שקר על שקר שהעיד לעיצומו של ענין לשים לאל את האפשרות להוכיח את דבר העבירה (באין הוכחות אחרות נגדו, פרט לעדותו של עד אחד).

8. עלי לציין כמו כן, שאני רואה עדות מסייעת נוספת בעובדה, שלאחר משפטו של מדר החזיר לו המערער סכום של 30 ל"י. עובדה זו מתיישבת עם דברי מדר, שנתן תמורה בעבור האופנוע, ונמצאת בסתירה גמורה עם דברי המערער שטיפל רק בחשלוס דמי המכס וקיבל בשכרו סכום של 4.500 ל"י בלבד.

9. לאור הנימוקים הנ"ל אני סבור, כי אין ממש בערעור ויש לדחותו.

השופט זילברג: מצטרף אני לפסק דינו של חברי הנכבד, השופט זיסמן, אך לא מטעמו. נראה לי כי הרעיון המשפטי ההגיוני, אשר מתוכו נדרשה ראייה מסייעת לגבי האשמה בעדות שקר — ושני חברי הנכבדים הרחיבו את הדיבור על כך — מחייב הוא: אופו את הדרישה, כי אותה ראייה מסייעת תהיה נובעת ממקור אוטונומי בלתי תלוי, ולא תהא כרוכה ודבוקה, או מורכבת ונשענת, על עדותו של העד המכחיש את עדות הנאשם. שאם לא תאמר כן — הרי בכל משפט, או כמעט בכל משפט, בו מבכר השופט, משום תוספת משקל כל שהיא את עדותו של ראובן על פני עדותו של שמעון, תשמש אותה תוספת-משקל, המכריעה את הכף, "ראיה מסייעת" במשפט פלילי נגד שמעון, — ומה הועילו חכמים בתקנתם?

במקרה שלפנינו, ענין המסמך ת/1 מתיישב גם עם עדותו של המערער, ואין אני סבור, כי אפשר "לבקע" את עדותו של זה, ולראות בה שתי הגדות נפרדות במקום הגדה רצופה אחת. כי אם עצם מציאות תעודת המכר (ת/1) אינה עשירה לסייע לעדותו של מדר — שכן ייחכן כן המערער נתן, כדבריו הוא, "bill of sale" שאינו מתאים למציאות — הרי ממילא גם החלק השני של דברי המערער: כי לא מכר את האופנוע למדר, אינו אלא, הצד האחר של המטבע, ואין להוכיח את השקר שבו על ידי "סיוע" התעודה הנ"ל.

גם דבר 30 הל"י ששילם המערער למדר, אינו עלול לשמש סיוע לעדותו של זה. כי עובדה זו תמוהה היא, ותמוהה תהא, לכל הדעות. אם כנים דברי המערער, והוא לא מכר את האופנוע — על שום מה החזיר כסף? ואם מדר צדק, וקנה את האופנוע, כפי שאמר, במחיר 120 ל"י — מדוע הסתפק בקבלת סכום פעוט שכזה? לכן אין אני מוכן להסיק מסקנה מחייבת מעובדה זו, ביחוד לאחר שהשופט המלומד גופו לא הזכירה בפסק דינו, ולא עשאה נופך להרשעת המערער. מאידך גיסא סבור אני, כי במסיבות הענין דנן, אין אנו רשאים להתערב בהערכת מהימנותו של העד מדר, ואילו היה סיוע בצדו, לא הייתי מהסס לאשר את ההרשעה.

א

ב

סוף דבר: מקבל אני את טענתו זו של ב"כ המערער: כי כאן היה צורך בראיה מסייעת, כפי שהוגדרה לעיל, והיא לא הובאה על ידי התביעה הכללית.

לפיכך סבור אני, כי יש להיענות למערער, ולבטל את הרשעתו וגור דינו.

ג

לפיכך הוחלט להיענות למערער, ולבטל את הרשעתו וגור דינו.

ניתן על ידינו בפומבי היום, כ"ב בתמוז, תשי"א (26.7.51),
במעמד המערער עצמו,
ובמעמד מר קוקיה, משנת לפרקליט המדינה.

ד

בג"צ מס' 175/50

ה

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

לפני השופטים זילברג, לנדוי, לוין

בבקשת: — 1

	1. לידיה לוי	
המבקשים	2. יוסף (גויספה) סניגליה	
	נגד	
	1. מועצת עיריית רמת-גן, בתורת הועדה	
	המקומית לבנייה ותכנון ערים, רמת-גן	2
המשיבים	2. "אדמה, חברה בין לאומית בישראל בע"מ"	